

Yaşadıkça. Eğitim

EYLÜL / EKİM 1992
SAYI: 24
8000 TL. (KDV Dahil)

İlkokulun İlk Günlerinde C
Gece Öğr
Güzel Gör
Şu Kardeş Kav
Teori/U

Üniversitelerde İkili Öğretim

KÜLTÜR'L 
OLMAK BİR
AYRICALIKTIR

KÜLTÜR KOLEJİ

ÖZEL KÜLTÜR ANAOKULU

HAZNEDAR,
ŐEVKET DAĐ SOK.
NO:16 34 590
BAHĐELİEVLER/İST
TEL: 554 66 51
584 17 13

ÖZEL KÜLTÜR İLKOKULU

İNCİRLİ YOLBAŐI SOK
34 730
BAKIRKÖY/İST
TEL: 583 97 36
583 86 19
583 64 17
561 26 63
561 26 64

ÖZEL KÜLTÜR LİSESİ

9.-10. KISIM
34 750
ATAKÖY /İST.
TEL: 559 04 88
559 04 94
559 43 94
560 01 18
560 00 63

ÖZEL KÜLTÜR FEN LİSESİ

9.-10. KISIM
34 750
ATAKÖY /İST.
TEL: 559 04 88
559 04 94
559 43 94
560 01 18
560 00 63

YAYINCIDAN OKURA

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

Yeni bir eğitim-öğretim yılının başlamasıyla birlikte eğitimle ilgili bazı konular tekrar ağırlıklı olarak gündeme gelmiş bulunuyor. Özel eğitim, rehberlik, üniversitelerde gece eğitimi, okullardaki eğitimin kalitesi ve benzeri konularda panel, konferans gibi bilimsel etkinliklerin gerçekleştirilmesi sevindirici bir gelişmedir.

Bilindiği gibi eğitim-öğretimde etkili olan öğelerin başında aile ve eğitim kurumu yani okul yer almaktadır. Daha çok aileye yönelik konuları ele aldığımız dergimizde, yeni öğretim yılı ile birlikte eğitim kurumlarına ilişkin konulara da ağırlıklı biçimde yer vermeyi kararlaştırmış bulunuyoruz.

Yüksek öğrenimde okullaşma oranının artırılması, çalışanlara yüksek öğrenim olanağının sağlanması, üniversitelerin önündeki yığılmanın önlenmesi gibi nedenlerle gündeme gelen üniversitelerde ikili öğretim konusu ile ilgili olarak bazı üniversite öğretim üyeleri ve YÖK Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet Sağlam'ın görüşlerini bu sayımızda bulabilirsiniz. Bu görüşlerin, üniversitelerde ikili öğretimin uygulanmasıyla ilgili çalışmalara katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Eğitimde Teori/Uygulama bölümünde Diyarbakır ilimizde yapılan bir araştırma yer almaktadır. "Diyarbakır İl Merkezi Ortaöğretim Okullarında Eğitim Sorunlarının Öğrenci Başarısı, Zihinsel Yetenek ve Kişisel Uyuma Yansıyan Sonuçları" konulu araştırmada ilginç sonuçlar elde edilmiş. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden Mehmet Silah'ın gerçekleştirdiği araştırmada öğrenci başarısızlığının altında yatan gerçek nedenlere ışık tutulmuştur.

İlkokula başlamak, çocuğun hayatında önemli bir kilometre taşıdır. Pedagog Sevgi Özgenel'in hazırladığı "İlkokulun İlk Günlerinde Çocuk" konulu yazıda çocuğun ilkokula başlama süreci ve bu süreçte anne-babanın yapmaları gerekenlere ilişkin somut öneriler yer almaktadır. Bu sayımızda anne-babaları unutmadık. "Güzel Görünmek" ve "Şu Kardeş Kavgaları" konulu yazılarda gerek anne-babalar, gerekse öğretmenlerin, çocukları daha iyi anlamalarına ve onlarla sağlıklı ilişkiler kurmalarına yönelik çağdaş yaklaşım ve uygulamaları bulabilirsiniz.

Saygılarımızla,

Sahibi Kültür Hizmetleri A.Ş. Fahrettin AKINGÜÇ	Dizgi Aynur TURA Cemal TURAN	Yapım-Yönetim YA/BA YAYINLARI 7.-8. Kısım A 21 - B Blok Daire 101 34 750 Ataköy/İSTANBUL Tel: 560 33 28 - 560 30 48 661 07 10 - 661 07 22 Fax: 560 32 13
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ GÜNVER	Fotoğraflar Temel YIRMİBEŞ	
Yayın Yönetmeni İlhami FİNDİKÇİ	Film ve Renk Ayırımı FILMON	
Yayın Yardımcısı Gülşay DOKUZOGUZ	Baskı ve Cilt Hümiyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İSTANBUL	Abone Koşulları Yıllık (6 sayı) 40 000 TL. Abone Ücretleri İçin: Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim ya da Posta Çeki H. No: 475 009
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ		
Bu sayıya katkıda bulunan Buket ÇAMLIGÜNEY		

İÇİNDEKİLER

İlkokulun İlk Günlerinde Çocuk 5

Pedagog
Sevgi OZGENEL

İlkokula başlamak,
çocuk için çok yeni
ve farklı bir durumdur.

Üniversitelerde İkili Öğretim

"Gece Öğretimi" 10

Güzel Görünmek 16

James P. COMER

Gençler yeni bir saç
biçimi yaratmaya
çalışırken, aslında
yeni kimliklerini
oluşturmaya
çalışmaktadırlar.

Şu Kardeş Kavgaları! 18

Prof. Dr. Rudolf
DREIKORS

Ana-babalar,
genellikle,
çocuklarının
arasındaki bitip
tükenmeyen
kavgalar karşısında
heyecanlanır,
sinirlenirler.

Eğitimde Teori / Uygulama

Diyarbakır İl Merkezi Ortaöğretim Okullarında Eğitim Sorunlarının Öğrenci Başarısı, Zihinsel Yetenek ve Kişisel Uyuma Yansıyan Sonuçları 24

Yayınlar 31

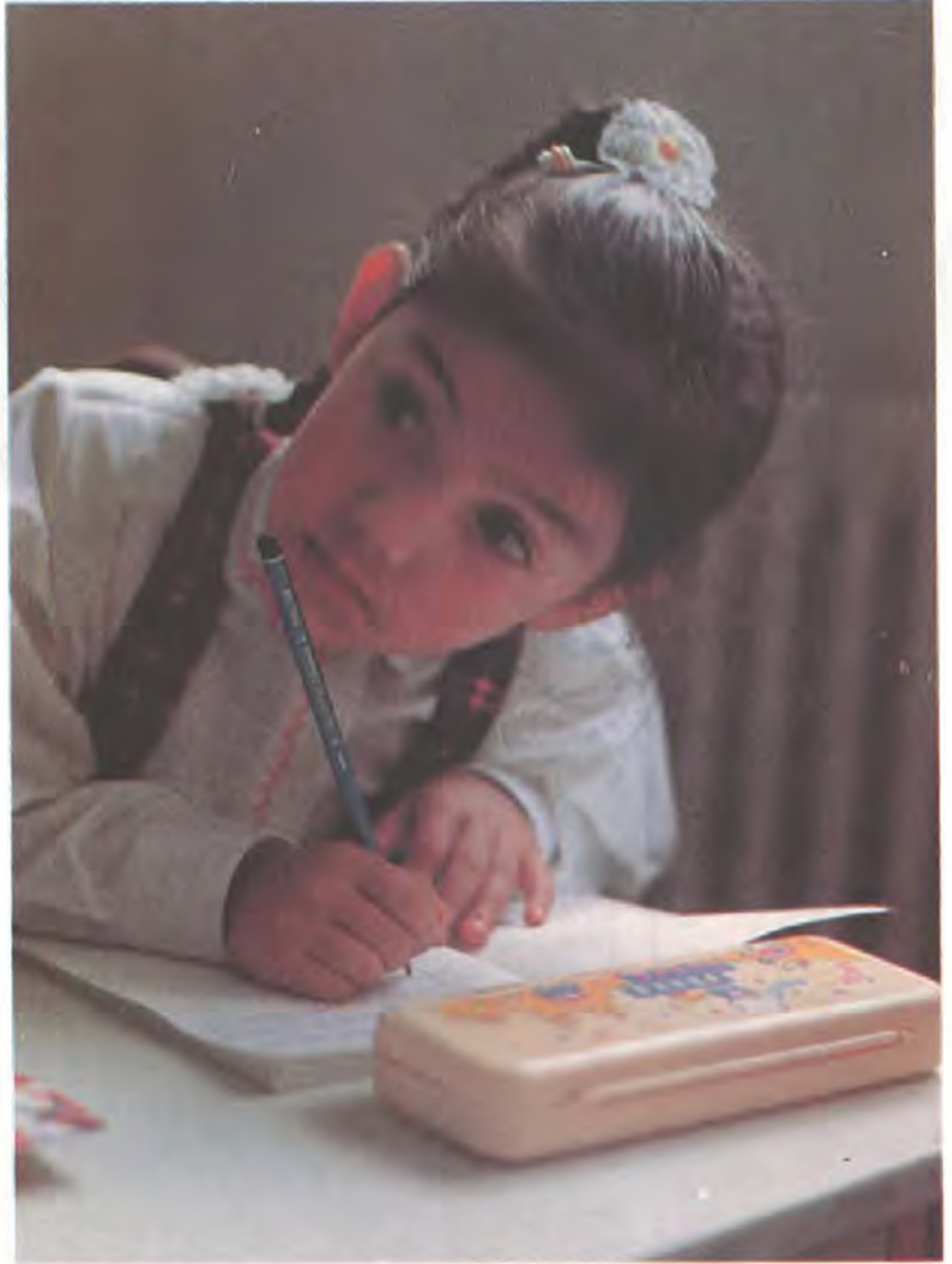
İlkokulun İlk Günlerinde Çocuk

Pedagog Sevgi ÖZGENEL

*İlkokula başlamak,
çocuk için çok yeni
ve
farklı bir durumdur.*

Yeni doğan bir bebek için, yepyeni bir dünyaya adım atmak, yaşamını sürdürmek ne kadar güç ise okul çağındaki bir çocuk için de okula başlamak en az o kadar güçtür. Yeni doğan bebeğin ana-babası ve çevresindeki insanlar daha fazla yardım ve müdahale edebilirken; okula başlayan çocuk, farklı bir dünyaya adım atan ve kendini kanıtlamak zorunda olan bir bireydir.

İlkokula başlamak, çocuk için çok yeni ve farklı bir durumdur. Ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, okulun açıldığı ilk günlerde çocuk bocalayabilir; uyum gücünü çekebilir. O güne kadar ailesinin gözbebeği, odak noktası olan çocuktan, anne ve babasından koparak günün büyük bir bölümünde tanımadığı insanlarla birlikte olması beklenir. Ancak, okula uyum sağlama konusunda, her çocuk aynı beceriye sahip olmayabilir. Eğer

çocuk, okul öncesi eğitim kurumuna gitmişse, ilkokula daha kısa sürede uyum sağlayacaktır. Ama yine de, ilkokula başlamak, yeni bir ortama uyum sağlamak demektir.

Okul, eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, çeşitli eşya ve araç-gereçlerle donatılmış bina-
dır. Ancak, kavram olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini temsil eder.

Okul kavramı, okul öncesi döneminde eğitim görmüş çocuklarda

***Okula uyum
sağlamak
konusunda,
her çocuk
aynı
beceriye
sahip
olmayabilir.***

Özgüveni yeterince gelişmemiş olan çocuk, okula başladığında, annesinin yanında olmasını ister.

daha erken oluşmaktadır. Ancak, Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumlarında okullaşma oranının % 4 oranında olduğu gözönüne alınır, genel olarak okul kavramının ilkökul çağında oluştuğu düşünülebilir.

İlkokul, anaokulu ile karşılaştırıldığında daha kurallı bir yapıya sahiptir. Kırk dakikalık ders boyunca sınıfta oturma ve ihtiyaçlarını teneffüste giderme zorunluluğu; öğretmenin yönergelerini yerine getirme şartı; isteklerini erteleme ve kendisine verilen sorumlulukları yerine getirme zorunluluğu, çocuğa, ilk günlerde ürkütücü gelebilir. Ancak, çocuk, kısa bir sürede tüm bu koşullara alışabilir. Bazı çocuklar, ilkökula başladıkları günlerde, okula uyum sağlamakta güçlük çekebilirler.

Çocuğun okula uyum sağlama da güçlük çekmesinin çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenler şunlardır:

- ✓ Anneye aşırı bağımlılık,
- ✓ Özgüven eksikliği,
- ✓ Çocuğun, okul kavramını yeterince öğrenmemiş veya yanlış öğrenmiş olması,
- ✓ Ailenin, çocuğun okula başla-

masını, çocukluktan yetişkinliğe doğru geçiş olarak algılaması ve bunu çocuğa hissettirmesi,

✓ Çocuğun okula ceza olarak gönderilmesi,

✓ Ana-baba ve öğretmen arasındaki tutum farklılıkları,

✓ Aile içerisindeki huzursuzluklar,

✓ Ailede yeni bir kardeşin doğması, bir yakının ölümü, hastalığı vb. sorunların olması,

Aşağıda, çeşitli nedenlere bağlı olarak okula uyum güçlüğü çeken çocuklarla ilgili örnekler verilmektedir.

● Okul öncesi eğitim kurumuna gönderilmeyen bir çocuk, günün büyük bir bölümünü annesiyle veya kendisine bakmakla görevli bir kişiyle geçirir. Böyle bir dönemden sonra ilkökula başlayan çocuk, annesinden kopmak istemekte, annesinin gitmesi halinde bir daha geri dönmeyeceğini veya kendisinin eve dönemeyeceğini düşünmektedir.

Örnek 1: Nilay, okula başladığı ilk gün ağlayarak annesini istemiş ve annesine kızgın olduğunu söylemiştir. Okul pedagogu, Nilay'la konuşarak, okulda neler yapıldığını, belli derslerden sonra öğrencilerin servis araçları ile evlerine döneceklerini anlatmıştır. Ancak Nilay, servis şoförünün kendisini unutup gidebileceğini söyleyerek, son derse kadar servis bürosunda oturmuştur. Daha sonra yapılan araştırma ve çalışmalar sonucunda, Nilay'ın annesine bağımlı olarak yetiştirildiği anlaşılmıştır. Nilay, okula başlamadan önceki dönemini evde annesiyle geçirmiştir. Okul-aile işbirliği ile Nilay'ın anneyi kaybetme kaygısı giderilmiştir.

● Özgüveni yeterince gelişme-

miş olan çocuk, okula başladığında, annesinin yanında olmasını ister. Okulda iletişim kurmakta güçlük çekebilir; teneffüste sınıftan dışarı çıkmayabilir; soru sorulduğunda cevap veremeyebilir.

Örnek 2: Can, okula başladığı ilk hafta, teneffüslerde de sınıfta oturmuştur. İkinci hafta, okul kantininden alışveriş yapmak istediğini belirterek, annesinden para istemiştir. Ancak, bir hafta boyunca alışveriş yapamamıştır. Hergün eve döndüğünde; "Bugün alamadım, ama yarın mutlaka birşey alacağım" demiştir.

Örnek 3: Sertaç, okula başladığı ilk günün sonunda eve döndü. O günün değerlendirmesini şöyle yaptı: "Sıra sıra olduk, okula girdik, sınıfta masalara oturduk. Öğretmen birşeyler anlattı. Sonra zil çaldı, sokağa çıktık, herkes bakkaldan simit, bisküvi filan aldı."

● Sertaç'ın konuşmasında "sokak" dediği yer okulun bahçesi, "bakkal" dediği yer okulun kantinidir. Bu örnekte, çocuğun okulun fizikî yapısına (mekâna) ait bilgilerinin eksik olması, onu, günlük yaşamla paralel bir yorum yapmaya itmiştir.

● Çocuğun okulöncesi eğitim kurumunda yaşadığı olumsuz deneyimler, okula uyum sağlamasını güçleştirebilir.

Örnek 4: Melek, anaokuluna gitmişti. Anaokulundaki öğretmenleri, onu, sınıf başkanı olarak seçmişlerdi. Melek, başkanlık görevini

başarıyla yaptığı için öğretmenleri tarafından ödüllendirilmiş ve ona ayrıcalıklı davranılmıştı. İlkokula başladığında, diğer çocuklarla aynı durumda olması, onu şaşırttı. Melek, bu tepkisini arkadaşlarına burun kıvrarak, hatalarını bulmaya çalışarak, onları öğretmene şikâyet ederek göstermiştir. Amacı, diğer çocuklardan farklı olduğunu öğretme-

nine kanıtlayabilmektir. Anaokuluna gittiği dönemdeki deneyiminin etkisiyle, arkadaş edinmekte ve dolayısıyla ilkokula uyum sağlamakta güçlük çekmiştir. Öğretmenin, rehberlik servisindeki görevlilerin ve ailenin işbirliği ile Melek arkadaşlarına ve okula uyum sağlamıştır.

● Korhanı okula başladıktan birkaç gün sonra, okula gelmek istememiştir. Okuldan kaçma girişimlerinde bulunmuş, okuldaki

Okulun ilk günlerinde çocukta psikolojik nedenlere dayalı mide bulantısı, yüksek ateş, karın ağrısı vb. rahatsızlıklar görülebilir.

de olmuşsa, okula başlamayı, kendisine verilmiş bir ceza olarak algılayacaktır (Oktay, 1983, s. 22).

Ana-babalara Öneriler:

a. Okula Başladıktan Sonra...

Çocuk, anne ve babasının okula gelmesini istiyor, bu konuda diretiyorsa, ana-baba şöyle açıklama yapabilirler: "Herkesin bir görevi vardır yavrum. Benim görevim çalışmak, para kazanmak, yemek yapmak vb. Senin görevin okula gitmek. Eğer biz seninle birlikte okula gelirsek, işlerimiz yarım kalır, aksar; bunu da istemiyoruz."

Çocuk, okulun açıldığı günlerde, anne veya babasının okula gelmesini isteyebilir. Ana-babası yanında olduğunda da onlardan ayrılmayacaktır. Bu durum, çocuğun okula uyum sağlamasını daha da güçleştirecektir. Oysa, ana-babası olmadığında, başkalarıyla iletişim kurmak zorunda kalacak, arkadaş edinebilecektir.

b. Çocuk: "Karnım ağrıyor, hastayım!" diyorsa....

Okulun ilk günlerinde çocukta psikolojik nedenlere dayalı mide bulantısı, yüksek ateş, karın ağrısı vb. rahatsızlıklar görülebilir. Herhangi bir fiziksel hastalığı yoksa, bu davranışları "okula gitmemek için numara yapıyor, yalan söylüyor" biçiminde yorumlanmamalıdır. Çocuk, bir rahatsızlığı olduğunu söylüyorsa, gerçekten öyledir. Yetişkinler de her hangi bir nedenle üzülüklerinde, kaygılandıklarında psikosomatik rahatsızlıklar çekmektedirler.

Bu durumda ne yapılmalıdır? Çocuk bir sabah kalktığı anda, karnının ağrıdığını, midesinin bulandığını söylüyorsa ve ana-babası, çocuklarının okula uyum sağlama-

araç-gerece zarar vermeye, arkadaşlarını incitici davranışlarda bulunmaya ve öğretmene kötü sözler söylemeye başlamıştır.

Öğretmen ve okul pedagoğu hem Korhan'la konuşmuş hem de ailesiyle görüşmüşlerdir. Bu görüşmeler sonucunda; Korhan'ın sıkı bir aile disiplini ile yetiştirildiği, anne ve babasının zaman zaman dayığa başvurdukları anlaşılmıştır. Anaokuluna gittiği dönemde, anaokulunun eşyalarına ve arkadaşlarına zarar verdiği, saldırgan davranışlarda bulunduğu öğrenilmiştir. İlkokula başladığı günlerde de bir kardeşi olmuştur. Korhan'la konuşulduğunda, kendisini kötü bir çocuk olarak hissettiğini ifade etmiştir. Annesinin kendisinden kurtulmak istediğini ve bu nedenle ilkokula gönderildiğini, herkesten nefret ettiğini belirtmiştir.

Bu örnekte görüldüğü gibi, bazen çocuk okula başlamayı kendisine verilmiş bir ceza olarak düşünür. Eğer evde aşırı sert bir otorite varsa, aile çocuğun bir an önce okula başlamasını isteyecektir. Eğer çocuğun yeni bir kardeşi

Çocuğun okula uyumu sırasında karşılaşılabilecek problemler karşısında sabırlı olmaya çalışılmalıdır.

madığını biliyorsa, çocukları ile konuşmayı denemelidirler. "Biliyorum, karnın çok ağrıyor; şimdi biraz dinlen, istersen bir ders sonra gideriz, ama okula gitmek gerekiyor" diyerek, çocuk ikna edilmelidir. Bu konuşmanın ardından da çocuk, mutlaka okula götürülmelidir. Gerekirse, anne ya da baba birkaç saat okulda kalabilirler. Ancak, teneffüslerde görüşebilecekleri bir yerde kalmalıdır (Salk, 1988, s.190) Eğer: "Bugün okula gitme, evde kal" denirse, çocuğun rahatsızlığı, bir süre sonra sona erecektir. Ancak bu, çocuğu okul ortamından uzaklaştırır. Çocuk, okula ne kadar sık gelirse, öğretmeniyle ve diğer çocuklarla o ölçüde iletişim kuracak, dolayısıyla okula uyumu o oranda kolaylaşacaktır (Salk, 1988, s.190).

Çocuğun okula uyumu sırasında karşılaşılabilecek problemler karşısında sabırlı olmaya çalışılmalıdır. Ana-baba, bu problemlerin bir kaç gün, bir hafta, en fazla bir ay devam edeceğini bilmelidir. Daha sonra da çocuk için okula gitmek, hayatının en önemli olayı haline gelecektir.

C. Çocuğu Okula Hazırlarken...

✓ Ana-baba, çocuğu okula hazırlarken, karşılaşıacağı somut gerçeklerden söz etmelidirler. Çocuğa okula saat kaçta gideceği, okulda neler yapacağı, evde ne zaman ve nasıl olacağını söylemek, okulun ne harika bir yer olduğunu, ne kadar çok eğleneceğini söylemekten daha yararlı ve aydınlatıcıdır.

✓ Ana-baba, çocuklarına okulda öğretmeni ve diğer öğrencilerle kalacağını, günün sonunda onu almaya gideceklerini veya çocuğun eve servisle geleceğini söylemeyi unutmamalıdır.

✓ Çocuğa, okulun ilk gününde kendisini yalnız hissedebileceği, ama bir kaç gün sonra okula alışacağı belirtilmelidir. Hatta varsa, ana-baba okula başladıkları ilk günleriyle ilgili anılarını anlatabilirler.

✓ Çocuğun okula başladığı gün (Tanışma günü), ana-baba çocuklarıyla birlikte okula gitmeli ve çocuğun okulu tanınmasına yardım etmelidir. Öğretmenle tanışmak, ana-babayla birlikte okulun çeşitli birimlerini gezmek çocuğu rahatlatacaktır.

✓ Çocuk okula başlarken, çok sevdiği küçük bir oyuncuğunu yanında getirmesine izin verilmelidir. Tanıdığı bir eşyasının yanında olması, çocuğun güven duygusunu artıracaktır (Salk, 1988, s. 184-185)

KAYNAKLAR:

OKTAY, Ayla. Okul Olgunluğu. İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 3089, İstanbul 1983.

SALK, Lee. Çocuğun Duygusal Sorunları: Bebeklikten Yetişkinliğe. 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 1988.

Çocuğun okula başladığı gün, ana-baba çocuklarıyla birlikte okula gitmelidir.

Üniversitelerde İkili Öğretim “Gece Öğretimi”

1992-93 Öğretim yılına başlayan üniversitelerimizde, bir süredir ikili öğretim ya da gece eğitimi konusu tartışılmaktadır. Üniversiteye giremeyen öğrencilere yeni imkanlar sağlamak, dış ülkelere öğrenci gidişi dolayısıyla döviz çıktısını engellemek, üniversitelerin atıl fiziki kapasitelerinden yararlanmak, üniversitelerin

önündeki yığılmaların önlenmesi gibi nedenlerle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gündeme getirilen gece öğretimi konusundaki hazırlık çalışmaları devam etmektedir.

Yaşadıkça Eğitim Dergisi olarak Yüksek Öğretim Kurumlarında ikili öğretimi ve gece öğretimi ile ilgili çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla ulaşabildiğimiz bazı öğretim üyeleri ve YÖK Başkanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam'dan aldığımız görüşleri sunuyoruz.

Türkiye'de, yükseköğretimdeki okullaşma oranı Açık Öğretim de dahil yüzde 15'dir. Bu oran, Avrupa'nın en geri iki ülkesi olan Yunanistan ve Portekiz'den daha düşüktür. Bu ülkelerde yükseköğretimdeki okullaşma oranı, yüzde 20-25 civarlarındadır.

Bu açıdan da bakıldığında, Türkiye'nin daha fazla genci okutması gerekir. Üstelik, nüfus artış oranı da çok yüksektir. Önümüzdeki yıllarda, yükseköğretime talep daha da artacaktır. Ayrıca, 600 bin gencimiz dışarda beklemektedir.

Çözüm için iki yol vardır: 1- Kapasite artırılması, 2- Yeni üniversitelerin açılması. Her iki çözüm yolu için de en önemli olay öğretim üyesi yetiştirilmesidir. Öğretim üyesinin yetiştirilmesi için en az 6-7 yıllık süre gerekmektedir. Bu nedenle, süratle öğretim üyesi yetiştirilmesine başlanmalıdır. Modern dünyada, üniversitelerde yaz sömestresi uygulamasıyla iki sömestrelilik programları, üçe çıkarma vardır. Böylece 4 yılda bitecek bir okulu daha kısa sürede tamamlama imkanı sağlanmaktadır. Yaz sömestresi uygulamasıyla, öğretmenlere master programları açılabilir. Mevcut kapasitenin kullanılması açısından ikili ve gece öğretimi uygulamaları da vardır. Biz, yükseköğretim önündeki yığılmanın, daha ortaöğretimde yapılacak yönlendirmeyle azaltılmasının yararına inanıyor ve savunuyoruz.

Şimdi, üniversitelerimiz azami kapasitede çalışıyor. Bunu biliyoruz. Ama yaz sömestresi, yaz okulu, gece öğretimi, ikili öğretim ya da açık öğretim gibi her türlü yolla dışarda bekleyen 600 bini nasıl okutabiliriz bunun hesabını yapmak, hangi uygulama üniversitelerimize uygun, bunu inceleyerek bulmak zorundayız.

Bu yıl uygulamaya başlamak için, konunun ayrıntılı bir biçimde incelenmediğinin farkındayız. Ancak, kapasite artışı için ne yapabiliriz diye üniversitelerimize sorduk: "Durumlarınızı ve dünyadaki uygulamaları inceleyin, hangi uygulamayı yapabileceğinize inanıyorsanız, buna göre kapasitenizi artırın" dedik. Şu yöntemi ya da bu yöntemi uygulayın diye empozede bulunmadık. Üniversitelerimiz ne yapabileceklerini, bize, kendileri bildirdiler. 18 bine yakın yeni kontenjan sağlandı. Bilkent dahil bütün üniversiteler, kendilerine uygun sistemlerle bu uygulamaya katılıyorlar. Buna kendileri karar verdiler. Gelecek yıl, konu daha derinlemesine incelenerek, daha da büyütülerek ele alınacak ve uygulanacak.

Bu yıl, kararda geç kalındığı için, bazı aksaklıklar olacaktır. Ancak, bir öğrencinin bile yükseköğretime girebilmesi, bizim için önemlidir ve bu amaçla da elimizden geleni yapacağız. Bu yılki uygulamada, hangi sistemi seçtiklerine kendileri karar veren üniversiteler, önümüzdeki yıllar için yapacakları incelemeler sonucunda, kendi kapasitelerine uygun sistemi belirleyerek, yeniden görüş bildirirler.

**Prof. Dr. Mehmet
SAĞLAM**
(YÖK Başkanı)

**Prof. Dr. Halûk
YAVUZER**

(İst. ÖSYM II Sınav
Yöneticisi)

Üniversitelerde gece eğitimi yoluyla, üniversitelere başvuran öğrencilerin eğitimlerine olanak hazırlama düşüncesi, geçmişte de uygulanmış ve başarısızlıkla sonuçlanmış bir projedir. Üniversite eğitiminde fiziki kapasite, araç-gereç ve öğretim üyesi sayısı, eğitimin niteliği açısından büyük önem taşır. Üniversitemizin bu fiziki koşulları ve öğretim elemanı sayısı, mevcut gündüzlü öğrenci için yeterli olmazken, aynı öğretim elemanlarından gece de yararlanma yoluna gidilmesi, geçmişte de olduğu gibi sağlıklı bir yol değildir. Önemli olan bir diğer nokta da, mezun öğrenciye iş imkanı sağlanmasıdır. Bugün için gündüzlü örgün öğretimden geçen adaylar iş bulamazken, bu sayıyı, gece eğitimi yoluyla ikiye katlamak, diplomalı işsiz sayısını artırmaktan başka bir işe yaramayacaktır.

Sonuç olarak, geçmişte denenmiş ve başarısızlığı kanıtlanmış olan bir projenin, yeniden gündeme getirilmesinin, ülkemiz açısından yararlı olacağına inanmıyorum.

Üniversitelerde gece eğitimi, çok güzel bir fikir. Okul binalarının gece boş olmaları nedeniyle, fiziki imkanlar var.

Ancak, insan gücü konusunda endişelerim var. Mevcut akademik personel gündüzlü üniversitelere zaten yetmiyor.

Bu akademik personelin, bir de gece istihdam edilmesi halinde neler olacağını düşünmek gerekli. Herşeyden önce verimleri düşer. Fikir çok iyi, ama, uygulamayı sağlayacak akademik personel potansiyelinin olmadığı kanısındayım.

Diğer yandan, gece eğitiminin paralı olması akademik personelin de geceye heves etmelerine yol açacaktır. Oysaki, insanın enerjisi sınırlıdır. Ayrıca, zaten üniversitelerde araştırma eksikliği olduğunu biliyoruz. Yeni proje uygulandığında, akademik personel bütün gücünü eğitim-öğretime yöneltecek. Bu durumda araştırma ne olacak?

**Prof. Dr. Nejla
ÖNER**
(B.Ü. Eğitim Fakültesi
Öğr. Üyesi)

Daha çok insanın eğitilmesi için uygulamaya konacak her türlü yöntemin destekleyicisiyim. Ülkemizde, genel nüfusun batılı ülkelere kıyasla çok fazla oluşu, bizim, onların eğitim imkanı seviyelerine gelmemizi zorlamaktadır. Ne okul, ne öğretim görevlisi yeterli olmuyor. O zaman, belki de tek çare, mevcut bina ve hocaların kullanımını artırmak olacaktır. Endüstride de böyle değil mi? Maliyeti çok yüksek bir makineye yatırım yaptınız mı, üretime talep artınca, vardiya sistemine geçilir. Makinelerin ve fabrikanın gece durması ziyandır. Bu benzerlik, hiç de yabana atılacak gibi değil. Ben yıllardır gece eğitiminin gerekliliğini savundum. Bunun, eğitimin her kademesi için geçerli olduğuna inanırım. Eğitimin yaşı yoktur. Ne varki, benim idealizminin altında, çalışmak zorunda olup eğitime son verenler yatıyor. Ülkemizde gece liseleri var, ama ortaokul yok. İlkokulda zorunlu eğitimini bitiren, maddi imkanı olmayan çocuklar, bütün okuma arzularına rağmen çırak olarak başka bir eğitime veriliyor. Ben, okul yaşında işçi çocukların, melül melül bir okulun dağılma veya başlama saatlerinde önlüklü öğrencileri gıpta ile seyrettiklerini defalarca gördüm. Sizlerin dikkatini hiç çekmedi mi? Hiç şüphe yok ki, gece ortaokulu olsa, kapasitesi ve motivasyonu uygun çocuklar, kendilerini geliştirme imkanını bulacaklardı. Milletçe eğitim seviyemizi yükseltmemiz, böyle bir sistemin kurulmasından geçer kanısındaım.

Bugün gündemde olan gece üniversitesi ile ilgili düşüncelerin, benim ileri sürdüklerimle yakından uzaktan hiç bir ilgisi yoktur. Zira mevcut üniversiteler yeterli olmadığı için, sıralamada puanı tutmayan öğrencilere sağlanması düşünülen bir devlet politikası olarak görülmektedir. Hiç şüphe yok ki, bu uygulama, dışarıda kalan öğrencilere, askerlik için tecil almak isteyenlere ve maaşından başka geliri olmayan akademik personel için bir fırsattır. Eğitimin kalitesi üzerinde durmak istemiyorum. Yalnız, bunun oldukça tartışmalı bir konu olacağını vurgulamak isterim. Gönül isterdi ki, YÖK buna, ÖSYM sınavlarından önce karar verseydi, ve de çalışan öğrenciler, o yönde tercihlerini yapsalardı. Böylece, hem gündüz hem gece üniversitelerindeki öğrencilerin seviyeleri eşdeğerde olacak, hem de psikolojik olarak kazanamamanın verdiği eziklikten kurtulmuş olacaklardır. Biz öğretim görevlileri de çalıştığı için devam mecburiyetini yerine getiremeyen öğrenciler hakkında, subjektif kararlar almak zorunda kalmayacaktık.. Özetle şunu söyleyebiliriz: Eğer, gece üniversiteleri devamlı olmak üzere devreye sokulacaksa, bunu merkezi sistemde, öğrencinin baştan seçimine bırakmalıyız.

**Doç. Dr. Nursel
TELMAN**

**İş Psikoloğu
(İ.Ü. Edebiyat Fak.
Psikolojî Böl. Öğr. Üy.)**

**Doç. Dr. Yüksel
KAVAK**
(Hacettepe Üni. Eğitim
Fak. Eğitim Bilimleri
Ölümü Öğretim Üyesi)

Türk Yükseköğretim Sistemi, özellikle son on yılda, giderek artan sosyal talebi kabul edilebilir düzeyde karşılayamamanın baskılarını yaşamaktadır. Bu baskıları azaltmak ve talebin yurtdışına yönelmesini önleyebilmek için, 1981 öncesinde pek çok yükseköğretim kurumumuzda uygulanmış olan "gece öğretimi"nin yeniden gündeme gelmesi, hiç kuşkusuz gerçekçi ve çağdaş bir yaklaşımdır. Bununla birlikte, modelin hemen uygulamaya geçirilebilmesinin, ancak koşulları (özellikle öğretim üyesi açısından) uygun olan Üniversitelerle sınırlı olması beklenir. İster "gece öğretimi" isterse "ikili öğretim" adı verilsin, böyle bir uygulama, olumlu yönleriyle birlikte bazı tartışmaları da gündeme getirebilecek özellikler taşımaktadır. Uygulamanın sağlayabileceği yararlar arasında şunlar sayılabilir:

1. Daha çok gence yükseköğretim olanağı sunarak, sisteme yönelik toplumsal baskıları azaltma.
2. Üniversite kaynaklarının daha etkin kullanımı yoluyla ulusal kazanç sağlama.
3. Yurtdışına giden döviz kaybının önemli bir bölümünü önleme,
4. Üniversitelere ek gelir sağlayarak, üniversite yatırımlarının artmasıyla, yeni kapasiteler oluşturma ve kalitenin iyileştirilmesini destekleme,
5. Çalışanlar için yükseköğretim fırsatı sunma,

Bu olumlu yanlarına karşılık, uygulama en azından şu iki konudaki tartışmaları da gündeme getirebilir:

1. Her ne kadar veliler öğrenim ücretlerini ödemeye istekli görünmekte iseler de gece öğretiminin paralı, gündüz öğretiminin parasız denebilecek düzeyde olması "adil olmayan" bir uygulama olarak eleştirilere uğrayabilir ve böyle bir uygulamayı haklı gösterecek gerekçe bulmak da güçtür. Bu nedenle, gece öğretimindeki maliyetlerin yüksekliği de dikkate alınarak, gündüz ve gece öğretimi için ayrı ayrı olmak üzere, kabul edilebilir bir düzeyde "öğrenim ücreti" belirlenmeli, diğer taraftan fırsat eşitliğini sağlama açısından da etkili bir burs ve kredi sistemi oluşturulmalıdır.
2. Gündüz ve gece öğretimlerindeki ek ders ücretleri arasında da büyük fark olması, öğretim üyelerinin gündüzden geceye kaçışına ve gündüz öğretimindeki kalitenin daha da tartışılmasına yol açabilir. Bu nedenle, ücret dengelerinin iyi sağlanması gerekir. "Yükseköğretimde Genişleme Paketi"nin bir parçası olan gece öğretiminin de sağlıklı ve kalıcı olabilmesi öğretim elemanı yetiştirme, vakıf yükseköğretim kurumlarının yaygınlaştırılması ve istihdamı geliştirme gibi projelerin de birlikte ele alınmasını zorunlu kılar.

**Prof. Dr. İsmail
Alev ARIK**
(İ.Ü. Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü
Öğretim Üyesi)

Üniversitede gece eğitimi, eğer belirli bir kaç teknik meslek alanını değil de bütün branşları kapsayacaksa, Üniversite'de tek tedrisatla elde edilen sonuçların, belirli standartlara uymadığı için yoğun eleştirilere uğradığı bir devirde, ikili tedrisatın bir yarar sağlayacağına inanmıyorum. Tek tedrisatın üniversite eğitiminden beklenen hedeflere ulaşamamasının nedenleri saptanmadan, böyle bir işe girişmek, pek çok tehlikeyi beraberinde getirebilecektir. Bunlardan biri ve başlıcası, gereken niteliklerin kazandırılmadığı "diplomalı çeyrek aydınların" üretilmesidir. Ayrıca, her branşta üretilecek bu çeyrek aydınlara, Türkiye'nin ne kadar ihtiyacı vardır, bunu da bilmiyoruz. Öğretim görevlileri, Y.Ö.Kanunu'na göre haftada zaten en az 10 saat ders vermek zorundalar. Bu 10 saat, çoğu öğretim üyesi için, birbirinden farklı alanlardaki dersleri kapsamaktadır. Bir öğretim üyesinin bu şartlarda öğretim, eğitim, araştırma ve yağmur gibi yağın yeni yayınları takip etme görevlerinin tümünü yerine getirebilmesi mümkün olamazken, bu görevleri iki katına çıkarmanın ne yarar sağlayacağı belli değildir.

Türkiye'de yüksek öğretimdeki okullaşma oranının düşüklüğünden yola çıkıp, diğer ülkelerle kıyaslamalar sonucu yüksek öğretim kurumlarının sayısını artırmak veya mevcut eğitim olanaklarını zorlamak suretiyle kapasite artırımı yolunu seçmek, kanımca yanlıştır. Geçmişte de benzeri uygulamalar yapılmış ve istenen sonuca ulaşamamıştır. Gerek fiziki olanaklar ve gerekse öğretim elemanı eksikliği, bu uygulamaların başarısızlığa uğramasında başlıca etkenlerdir. Öte yandan, gece eğitimi içinde yıllarca ders vermiş bir öğretim üyesi olarak bu çalışmaların yararına da inanmıyorum. Genellikle, gündüz bir işte çalışmak zorunda olup, akşam saat 20.00 gibi derse gelen ve geç saatlere kadar yarı uykulu bir durumda ders dinleyip, ertesi gün yine işine giden bir öğrencinin bu uygulamadan edineceği yarar, bence çok düşük düzeyde olacaktır. Ülkemizin ihtiyacı, her hangi dalda üniversite eğitimi görmüş bir gençlikten çok, mesleki teknik eğitim görmüş elemanlardır. İhtiyaç duyulan bu eleman açığı, teknik düzeydeki okulların artırılması ve gence, üniversite eğitimi görmese dahi, belli bir meslek edinme şansının kazandırılması suretiyle, daha olumlu biçimde ve makro düzeyde planlanmalıdır. Sonuç olarak, sadece üniversite önlerindeki yığılmayı önlemek ve her lise mezununa yüksek öğrenim şansını vermek pahasına yüksek öğretimin kalitesinden fedakarlık etmeyi düşünmek yanlıştır. Bunun yerine, temeldeki sorunlara inip, ülkenin gerçekte ihtiyacı olan nitelikteki elemanların yetiştirilmesi için, orta eğitim düzeyinde problemleri ele almak, uzun süreli plan ve buna uygun programlarla sorunlara köklü çözümler getirmek yerinde olur.

**Prof. Dr. Senih
AŞAN**
(M. Ü. İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi
Öğretim Üyesi)

Güzel Görünmek

James P. COMER

Gençler yeni bir saç biçimi yaratmaya çalışırlarken, aslında yeni kimliklerini oluşturmaya çalışmaktadırlar.

11 yaşındaki kızınızın neden saatlerce bebeğini giydirip süslediğini, fakat kendisinin çok pasaklı olduğunu veya 13 yaşındaki oğlunuzun geçen sene aynada kendine bir kez bile bakmazken, niçin bu yıl saatlerce aynanın önünde süslenip, tarandığını hiç merak ettiniz mi?

Bu hareketler, delikanlılık ve genç kızlık dönemlerinin ilk yıllarında, kendilerinde olan değişimleri endişe ile izleyen ve kendilerini bulmaya çalışan çocukların tipik hareketleridir. Geçirilen bu period, çocukların yeni kimlik ve tutumlarını arama sürecidir. Bu değişiklikler gençlerin işlerine, oyunlarına ve 'ben kimim' sorusuyla birlikte temizlik alışkanlıklarına yansımaktadır. Banyo yapma, diş bakımı, saç ve tırnak temizliği, makyaj malzemesi kullanma, elbise seçimi ve bakımı gibi konular, büyüklerle gençlerin her zamanki sürtüşme

alanlarıdır. Çoğu aile, 11 yaşındaki çocuklarının temizlik alışkanlıklarıyla uğraşmaktan vazgeçmiştir. Fakat, 13 yaşındaki bir genç için temizlik alışkanlığı, zaten önemli bir hal almıştır. Bu nedenle aileler, gençteki gelişmeyi ilerisi için bir ışık olarak niteleyip, destekleyebilirler.

Saç Bakımı Konusu

Saçlar, yeni yeni gelişmeye başlamış çocuklar için, en önemli unsurlardandır. Arkadaş grupları standartlar koymuşlardır ve bu gruplar içinde standartlara uyulması için, büyük bir baskı vardır. Fakat, 13 yaşındaki bazı çocuklar, bu grup baskılarına kendi kişiliklerini kabul ettirerek, karşı çıkarlar. Aileler, çocuklarının kendi stillerini bulmalarına izin vermelidirler. Ancak, çocukların uygunsuz, zararlı davranışları olduğunda da karşı koymalıdır. Çoğu aile için temizlik, önemli bir faktördür. Ana-

Saçlar, yeni yeni gelişmeye başlamış çocuklar için, en önemli unsurlardandır.

babalar, çocuklarının saç, giyim tarzı vb. gibi alışkanlıklarına karışmaktan kendilerini alıkoyamazlar. Genç kızların pek çoğu, ailelerinin onaylamadığı yaşlarda makyaj yapmakta ve dudaklarını boyamaktadırlar. Bu hareketler, erken gelişmenin veya delikanlılara ilginin göstergesi değildir. Ailelerin üzülmesi yersizdir. Fakat, yine de kızların küçük yaşta gelişmesini desteklememeli, makyaj yapmalarına belli bir sınır koymalıdır.

Ailesine, okuluna ve topluma karşı olumlu biçimde bir tutum içinde olan 11 yaşındaki bir çocuk, kendi içinde çelişkiler yaşamaktadır. Odası, dış dünyada kendisinden beklenen nazik hareketlerden bir kaçış yoludur. Bu nedenle, odadaki dağınıklık ve pasaklılık, ailelerin çok da önemle üzerinde dur-

dukları bir konu olmamalıdır. Duvarlara poster asmak, koleksiyon yapmak, bu yaşlarda başlar. Kısa bir süre sonra, sanki bir büyü olmuşcasına, çocuk daha düzenli bir ortam oluşturmaya başlar.

Gençler için; "Bu, benim vücudum!" "Bu, benim odam!" kavgaları hep gündemdedir. Aileler, çoğunlukla; "Sen onlarla nasıl başa çıkacağını bilemezsin" biçiminde tepki gösterebilirler de, bu tartışmada her iki taraf da haklıdır. Ana-babaların kızgınlıklarını bazen yansıtmaları gayet doğaldır. Ama yeter ki şunu unutmasınlar: Gençlerin uygun davranış ve alışkanlıkları geliştirmelerinde, tatlı söz ve desteğin, bağışlamak ve azarlamaktan daha etkili olduğudur.

Parents April 1991'den
Çev: Buket ÇAMLIGÜNEY

Gençlerin uygun davranış ve alışkanlıkları geliştirmelerinde, tatlı söz ve destek, bağışlamak ve azarlamaktan daha etkilidir.

BİR SORUNUMUZ VAR

Oğlum 3 yaşında. Gündüzleri ağzında emzikle geziyor. Geceleri de emzikle uyuyor. Onu fazla incitmeden, bu alışkanlığından nasıl vazgeçirebilirim?

Gülden Dostgöl

Sayın Gülden Dostgöl,

Emzik emme, çocukla çatışmaya girmeden de çözümlenebilecek, çocuğun vazgeçirilebileceği alışkanlıklardandır.

Önemli olan, çocuğu olumsuz biçimde eleştirmeden, bu alışkanlığından vazgeçirebilirdir. Çocuğa, emzik emmenin yanlışlığını söylemek yerine; onun olumlu

başka davranışlarını vurgulamak, daha etkili ve yararlı olacaktır. Örneğin, çocuğa: "Fincandan süt içebiliyorsun, dişlerini fırçalıyabiliyorsun ve bunları emziksiz yapabiliyorsun" denebilir. Emzik kullanmadığı bir anda; "Şimdi büyük bir oğlan gibi davranıyorsun; haydi parka gidelim" denerek, çocuk ödellendirilebilir.

Çocuklar genellikle canları sıkıldığında, kaygılandıklarında, uykusuz olduklarında veya rahatlamaya gereksinimleri olduğunda emziğe başvurabilirler. Siz de, oğlunuzun emziği hangi durumlarda kullandığını anlamaya çalışın. Çocuğunuz emziğe başvurmadan önce, ona başka bir seçenek ya da şans verebilirsiniz. Kaygılı ya da sıkıntılıysa, onu tüm sevginizle kucaklayabilirsiniz; onun ilgisini başka bir konuya çekmeye çalışabilirsiniz (Örneğin resim yapmak, kitap okumak, oyun oynamak vb.) Uykudan önce yumuşak bir oyuncak (bez, dolgu bebek, hayvan figürü vb.) verilebilir. Bu biçimdeki olumlu yaklaşımlarla, çocuk emziğe daha az başvuracak ve zamanla vazgeçecektir.

Şu Kardeş Kavgaları!

Prof. Dr. Rudolf DREİKORS

Ana-babalar, genellikle, çocuklarının arasındaki bitip tükenmeyen kavgalar karşısında heyecanlanır, sinirlenirler.

*Pekçok
çocuk
büyümeye,
daha büyük
olmaya, değer
kazanmaya,
sevilmeye
mücadele
deneyiminden
geçerek
ulaşır.*

Ana-babalar, genellikle, çocuklarının arasındaki bitip tükenmeyen kavgalar karşısında heyecanlanır, sinirlenirler. Çocuklarından biri, diğerinin canını yakarsa, birbirlerine karşı kin beslerlerse ve birbirlerini yaralarlarsa, ana-babalar, genellikle, haksızlığa uğrayan tarafı kayırırlar. Gerekli zaman ve enerji, çocukluk döneminin sürprizlerine, onların anlaşmazlıklarına arabuluculuk etmeye ve çocuklara, birbirleriyle geçinmeyi "öğretmeye" harcanır.

Pekçok çocuk büyüme, daha büyük olmaya değer kazanmaya, sevilmeye mücadele deneyiminden geçerek ulaşır. Diğer yandan düşmanlık, yaşlanıncaya dek sürer ve sonunda, kardeşler arasında huzur, asla sağlanamaz. Bu konuda çocuklara çok fazla öğüt vermek, etkili olmaz. Onlar, tutumlarını sürdüreceklerdir. Pekçok ana-babalar, kav-

galara son vermek için olabilecek tüm yöntemleri denediler ve yetersiz denemelerini sürdürmeye devam ettiler.

Kardeşler arasındaki kavga, belirli bir nedene dayanmaz; normal, çocukça davranışlar gibi genel nedenlere dayanır. Fakat, kavga olayı bizim için normal değildir. Nedeni araştırılmalıdır. Çocuklar, kavga etmemelidirler. Aileler, kendi birimlerinde çocuklara kavgayı öğretmezler. Eğer çocuklar birbirleriyle geçinemiyorlarsa, ilişkilerinde aksayan bir yan vardır. Kavga eden kimse, kendini kesinlikle masum hissedemez. Sürekli kavga eden çocukların kavgaları, öyle çok fazla değilse de, bu durumu düzeltecek çözüm getirilmeli, huzur yaratılmalıdır.

Bu bakış açısından; bizler, onların davranışlarındaki amacı öğrenmeliyiz. Bu görüşün ışığında

bizler, kavgayı çekişmeyi, alışılmış açıklamalarımızla temelde yatıştıramayız. Örneğin: Kavganın nedeni saldırganlıktan, ya da doğal güdülerden, saldırgan eğilimlerden vb. "oluşmuşsa", konuşarak çözüm yararsızdır. Kanımızca, çocuğun tutumunu, çevresinde olan şeyleri, amacını anlamamız ve öğrenmemiz gerekir.

Sekiz yaşındaki Hülya ve beş yaşındaki Koray, anneleri yemek hazırlarken, televizyonun önünde oturuyorlardı. Koray, Hülya'nın yanına muzipçe sokuldu, ama Hülya geri çekildi. Koray, bacağını ablasının bacağının üzerine koydu. Hülya onu uzaklaştırdı. Koray daha sonra olanca ağırlığıyla Hülya'nın üzerine abandı.

Hülya sakın ama biraz da kızgın: "Yapma!" dedi ve dalgın dalgın televizyonu izlemeyi sürdürdü. Koray da izledi ama, Hülya kadar dikkatli değildi. Bu arada Koray, parmağıyla Hülya'nın bluzunun desenleriyle oynadı. Hülya, Koray'ın eline yumruğuyla vurdu ve:

"Sana yapmamamı söyledim" diye bağırdı. Koray kıs kıs güldü, elini uzattı ve Hülya'nın kulağını tuttu. Hülya da onun elini yakaladı ve kolunu ısırıldı. Koray:

"Ah!" diye bağırdı ve ağlamaya başladı. Sesi duyan anneleri, odaya koştu. Öfkeyle:

"Yine ne var?" diye sordu. Derhal Koray'ın sıkıştırılmış kolunu ovuştururken, onun yürek paralayan çığlıklarıyla durumu kavradı. Anne, ona doğru atıldı ve çocuğu kucakladı. Koray kolunu uzattı, diş izleri gayet iyi görülebiliyordu.

Kızına:

"Hülya?" deyip sorar gibi baktı.

"Ama o beni rahatsız edip durdu." diye Hülya cevap verdi.

"Bunu yapman gerekmezdi. Haklı değilsin. O, senin kardeşin."

Bu kavganın amacı neydi? Olayın gelişimi nasıldı?

Koray, ana kucağı (annenin koruması) arayan bir bebektir. Bu nedenle, o, annenin ilgisini çekecek bir durum yaratır.

Anne, Koray'ın tarafını tuttuğu için, Hülya kendini haksızlığa uğramış hisseder. Annenin araya girmesi, bu haksızlığa uğrama duygusunu artıracığı için, o bu durumdan kendine göre yararlanabilir. Bu nedenle o, en çok anneye kin besler. Koray'ı ısırır ve annesinin, Koray'ın yardımına koşacağını bilir. Koray'ın kendisine meydan okuyuşuna göz yumarken, doğal olarak kullanıldığını hisseder. Öncelikle Koray'a, dolayısıyla anneye karşı onları üzme, onlara karşı olma isteği duyar. Anne oğlunun tarafını tutmasaydı, hatta oğlunun rahatsız ettiğini bilebilseydi; Hülya böylesine kat kat acısını çıkararak karşı koymazdı.

Anne ne yapabilirdi? Öncelik-

**Yetişkinler,
çocuklar
arasındaki
çekişmeyi,
alışılmış
açıklamalarla
temelde
yatıştıramazlar.**

le, anne duygularını bastırmalıydı. Görünüşe aldanmamalıydı. Bu, bazı anneler için çok güçtür. Bu konu üzerinde bir an düşünelim: Annenin dikkatini çeken, onu heyecanlandıran ses, her ne kadar kötü bir şey olduğunu gösteriyorsa da, arkadan ağlama sesi gelir ki, bu arada ne ev yıkılmıştır, ne de televizyon patlamıştır. Ağlama sesinden başka ses yoktur. Demek ki, kardeşler arasında kavga çıkmış ve Koray da bedenen ya da ruhen yaralanmıştır. Eğer biraz fazla büyük boyutlarda geçmişse, Koray'ın daha çok feryat edişi, Hülya'nın olası tutumunu biraz artırması bile o kadar kötü değildir. O halde niçin anne olaya kendini karıştırırsın ki?...

Annenin, kendini kavgaya karıştırmaması için gereksinim duyacağı şey, olasılıkları düşünebilmesi olmalıdır. Annenin, duygularına kapılarak ne olduğunu görmek için odaya koştuğunu kabul edelim: Diş izleri onu korkutsa da, duygusallığı bir yana bırakmalı ve kendisini denetlemelidir. Kavgadaki bağırmanın nedeni ortaya çıktıktan sonra da, anne tek söz söylemeden mutfığa geri dönmelidir. Çünkü, Koray ısırılmak istemiyorsa, kendisine söylenildiği gibi sataşmasını hemen kesmeliydi. Annenin bu

karışmayan tutumu, iki kardeş arasında, kendi davranışlarının sorumluluğunu taşımalarına neden olacaktır.

Bizim, çocuklarımız arasındaki ilişkileri kurallara bağlama "yetkimiz" yoktur. Buna karşın, biz yetişkinler, değişik oyunlarla çocuklarımızı davranışlarımızla etkileyebiliriz. Kavganın huzur bozan yanına katılmayıp, buna karşın çocukları örnek ve ideal bir davranış şekline isteklendirerek yapabiliriz. Bunu yapmak için, anne, çocukların davranışlarının gerisindeki amacı bilmek ve öğrenmek zorundadır.

Hangi nedenle olursa olsun, çocuk kavgalarına ana-babalar karışırlarsa, arabuluculuk ederlerse, ya da çocuklar arasında ayırım gözetmek isterlerse, durumu daha da kötüleştirirler. Ana-babalar, çocuklar arasındaki çekişmeleri kendileri çözerlerse, kardeşleri birbirleriyle iyi ilişki kurmayı öğrenme fırsatından yoksun bırakırlar. Bizler, tartışma durumları da dahil,

**Ana-babalar,
çocukları
arasındaki
çekişmeleri
kendileri
çözerlerse,
kardeşleri
birbirleriyle
iyi ilişki
kurmayı
öğrenme
fırsatından
yoksun
bırakırlar.**

her durumu yaşarız. Ve bizler, tüm ustalığımızı, anlaşmazlık çıkan konuların üstesinden gelme yönünde kullanmalıyız. Bizler bencil olmadan yaşamın gereklerini öğrenmeye zorunluyuz.

Çocuklarımıza, gerekmedikçe hizmet etmeyelim. Onların işlerine karışırsak, hiç bir şey öğretemeyiz. Bu kavgalar, onlarda doğrudan doğruya bağımsızlığın gelişimiyle ilgilidir. Eğer çocuk karşısında engel bulur, ya da isteğini yaptırmazsa, asla güçlüklerin üstesinden gelmeyi öğrenemeyecek ve sığınağı kavgada görecektir.

Ana-baba için özellikle güç olan çocukların kavgasının arkasındaki

nedenleri öğrenmektir.

Ana-baba çocuklarına *kavga etmemeyi, Öğretmeyi*, görevleri gibi görürler. Bu anlamda haklıdırlar. Ama bizler, öğretme yöntemimizle başarılı olup olamayacağımızı ileride anlarız. Ne yazık ki, olaya karışma ve hakem oyunu oynama, beklenen çözümü getirmez. O nedenle çocukların kavgasına engel olunabilir. Fakat bu, çocuklara kavgadan sakınmayı, ya da bir anlaşmazlığın diğer şekliyle nasıl düzeltilebileceğini öğretmez. Eğer bizim karışmamız, çocukları istendiği gibi hoşnut etseydi, onlar kavgalarını sürdürürler miydi? Bir kavgada bir yara olursa, örneğin kana-

yan burun (böyle bir yara yeniden iyileşir), hatta sürekli (kavga etmeden) sorunu çözmesi için yararlı bile olabilir. Bu durumda her çocuk, kardeş için endişelenme, onun sorumluluğun yüklenme duygusunu geliştirebilir. Doğal olarak anne, açılan yarayla ilgilenecektir. Fakat, taraf tutmadan ve haklı ya da haksız her hangi birini suçlamadan bunu yapabilir. "Üzgünüm. Ama, kavganızda yaralandın" biçiminde bir söz yeterlidir. Uyarı, ana-baba biriminde daha çok aneden çıkar.

Aşağıda bir annenin açıklaması verilmektedir.

"Kocam ve ben, çocukların kavgasını fazla önemsememeye başladık.

**Ana-baba,
çocuklarına
kavga
etmemeyi
öğretmeyi
görevleri
gibi görürler.**

Çocuklardan biri, diğerinin suçlarını bize hemen bildirmek için geliyordu. Bu sinir yıpratıcı denetleme oyununda, ben bağıyor ve dayak atıyordum. Böyle bir toplantıdan sonra, kendimi yorgun argın hissedirdim. Sonra ben:

"Sanırım sizler kendi sorunlarınızı çözebilirsiniz." demeye başladım.

Bunun üzerine sürdürdüğüm tamamen kayıtsız davranışım karşısında, bana karşılık verilmedi. Yardıma çok çabuk koşabilirdim, ama, ne olursa olsun duymazlıktan, bilmezlikten geliyordum. Böylece olay uzamıyor, son buluyordu. Bir gün, daha küçük olanın, şöyle söylediğini duydum.

"Anneme ne yaptığını söyleyeceğim."

Büyüğün de:

"Bu aptallık olur. O sana yalnızca, bunun kendimizin açıklığa kavuşturabileceğimizi söyleyecektir" dedi.

Onlara, bunu hangi değişiklikler sonucunda yaptığımı anlatamazdım. Eğer, çocuklardan biri diğerine zarar verirse, bu durumda taraf tutmanın, diğerini kederli bir kızgınlığa götüreceğini anlatamadım. Kavgaların daha çok benim dikkatimi çekmek için çıkarıldığını ve daha küçük olanın genelde iyi ya da çok daha iyi bir şekilde kendi işini yapabileceğini öğrendim. Şimdi, ana-babaların, çocuklarının kavgasına karışmaması gerektiğine, çok daha fazla inanıyorum.

Anne balkonda oturuyor ve komşusuyla konuşuyordu. Dört yaşındaki Melda eve gitti. Onu, daha küçüğü olan kardeşi Burçin izledi. Burçin'in merdivenleri çıkabilmesi için biraz daha büyümesi gerekiyordu. Burçin çıkabildiğinde, Melda kapıdaydı. Burçin içeri girmek istediğinde, Melda kapıyı gergin, ciddi ve soğuk bir yüzle tedbirlice kapattı. Burçin bağırdı. Anne, apar topar merdivene koştu, kapıyı iterek açtı, Melda'yı yakaladı ve ona vurdu.

"Niçin kardeşine böyle davranıyorsun? Parmağını sıkıştırabilirsin. Yeniden doğru dürüst davranıncaya dek evde kal."

Anne Burçin'i kaldırdı, sandalyesine döndü, ama onu kucağına almadı. Burçin hemen aşağı indi ve oyuna devam etti. Bu arada, evden, bastırılmaya çalışılan hıçkırık sesleri duyuldu. Bu, bir süre devam etti. Sonunda, anne, Melda'nın yanına gitti:

"Cici bir kız olmak bu kadar zor mu?" Ancak, hıçkırıklar sürdü. Anne onu kaldırdı. Melda, başını annesinin omuzuna dayadı. Anne onun elinden tuttu ve kucağına oturttu:

"Gel, gel bakalım, yine annenin iyi kızı ol. Öyle kötü bir çocuk olmayacağını biliyordum."

Çocuklar arasındaki tüm kavgalar, sözlü olarak geçer. Bebek Bur-

**Çocuklara
yöneltilen
uyarı,
ana-baba
biriminde,
daha çok
anneden
çıkar.**

çin fazlasıyla ihtimam görür. Kendine yeterli olabilen Melda, doğal olarak kendini yerinden edeceği düşüncesiyle kardeşine karşı anti-pati duyar.

Ve bu duygu, annesi Burçin'i korumayı sürdürdükçe da-ha da güçlenecektir. Melda annesinin dikkatini, kendisine olan sevgisini görmeyi özler ve cezadan sonra sevgi geldiğini, kendi kendine bulup çıkarmıştır.

Anne gerçekte gözlemiş olsaydı, Melda'nın kapıyı Burçin'in parmağını sıkıştırmadan kapatmak için nasıl özen göstermiş olduğunu anlardı. Bu dikkat ve özenden sonra, öğ alma duygusu duyulmaz. Ço-

cuğun parmağını bilerek sıkıştırırsa bile, bu, son kez olurdu. Melda'nın amacı; kardeşini yaralamak değildi, tersine annenin dikkatini çekmekti. Melda, annesinin (dargın)'lığından sonra anne sevgisini yaşamak için kardeşini kıskırttı. Ve bu hakikulade işleyen bir yöntemdi. Çocukların kavgasında, ana-babalar, kesinlikle daha büyük yaştaki çocukların büyük bir şey yapacakları kanısında olmamalıdır. Böylelikle, çocukların göreceği zarar daha az olur. Anne burada gerekli açıklamayı getirmelidir.

(Psychologie im Klassen zimmer, Stuttgart 1973)

Çocukların kavgasında, ana-babalar, kesinlikle daha büyük yaştaki çocukların büyük bir şey yapacakları kanısında olmamalıdır.

BİR SORUNUMUZ VAR

Kızımız, ilkokula bu yıl başladı. İlkokul, evimize yakın ve ikili öğretim yapılıyor. Aysın, sabahçı grupta. Öğleden sonra evde yalnız kalıp kalmaması konusunda bir karar varamadık. Siz ne dersiniz?

Sema - Kemal BARAN

Sayın Baran Allesi,

Kadınların çalışma hayatına girmesiyle çocuklarının bakım-egitim gereksinimleri, ilkokul çağında da sürmekte. Çocuklar çok zorunlu olmadıkça, evde yalnız bırakılmamalıdır. Çocuğun yalnız kalması gerektiğinde, bazı kurallara uyulması yararlı olacaktır. Bu kurallar şunlardır.

- Çocuğa yalnız bırakılmasının nedenini açıklamak,
- Kapıyı yabancılara açmamasını öğretmek,
- Telefonu kullanabilmek, (Anne ya da babanın bulunduğu yerin telefon numarasını bir kağıda yazıp bırakmak)
- Gereksinme duyacağı yiyecek, giyecek, oyuncak, araç-gereç rahat ulaşabileceği biçimde hazırlamak.
- Elektrik, ateş, su vb. maddelerle yalnızken oynamamasını öğretmek, tehlikelerinden sözetmek.

Ancak, yine de ilkokula yeni başlayan bir çocuğun okul dönüşü eve yalnız girmesi ve akşama dek yalnız kalması sağlıklı bir yol olmayabilir. Başka çözüm yolları aramakta yarar var. Artık ilkokul çağı çocuklar için etüd merkezleri çocuk kulüpleri bulunmaktadır. Yarım gün öğretim yapılan bir ilkokula giden çocuk, ilkokulun ilk yıllarında, böyle bir merkeze gidebilir. Bedensel, sosyal ve duygusal gelişimi yönünden daha sağlıklı olacaktır. Etüd merkezlerinde düzenli beslenme, ev ödevlerini yapma, dinlenme, eğlence vb. gereksinimlerini olumlu biçimde giderebilecektir.

Diyarbakır İl Merkezi Ortaöğretim Okullarında Eğitim Sorunlarının Öğrenci Başarısı, Zihinsel Yetenek ve Kişisel Uyuma Yansıyan Sonuçları

Mehmet SİLAH

*Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Başkanı*

GİRİŞ

Eğitimde başarı, planlanan hedeflere ulaşıldığı zaman elde edilen ürünün niteliği ve niceliğindedir. Eğer eğitim, üzerinde çalıştığı öğrencilerini "Milli Eğitim" in temel amaçları doğrultusunda verimli, yararlı ve mutlu bireyler olarak yetiştirebiliyorsa, başarılıdır. Başarı, öğrencinin tek yönlü olarak, öğrendiklerini ölçerek elde edilen sonucun niceliğinin yüksek düzeyde oluşuyla değerlendirilemez. Başarının ölçütü mutlu, uyumlu, kendisi ve toplumu için yararlı, kişilikli bireyler yetiştirmek olmalıdır.

Son yıllarda, eğitim otoritelerinde oluşan genel yargı şudur: Bizim eğitimimizin en önemli sorunu başarısızlığı değil, başarıyı ölçmemesidir (Yörükoğlu, 1986) Başka bir deyişle, biz öğrencilerimizin yetenek düzeylerini ölçüp, onları tanıyamıyoruz. Onların potansiyellerini açığa çıkarıp, o potansiyeller düzeyinde eğitim düzeyleri hazırlayamıyoruz. Hazırlanan eğitim etkinlikleri, öğrencilerin yetenek düzeylerine uygun olmadığında çeşitli sorunlar doğabilmektedir. Bunlar, öğrencinin yeteneklerinin altında sıkılması ya da üstünde zorlanması nedeniyle uyumsuz davranışlar biçiminde gelişmektedir. Bu da, okullarımızda öğrenci başarısızlığında etken temel faktör olmaktadır.

Eğitimin dikkatini çeken başarısızlık tablolarının somut verileri üzerine gitmek, çok kolaydır. Bunları standart ölçülere vurmak, bir öğretmen için en kolay yoldur. İşin bu kolay yolu daha çok benimsenmiştir. Genellikle, tek yönlü öğretim yapılıp, öğretim kuralları ve ölçütlerine ters düşen davranışlar, başarısızlıklar ölçülmüştür. Fakat, bu sonuçları oluşturan etmenler üzerine gidip, onları ölçüp değerlendirmede, olumsuz olanı iptal edip, iyiyi doğruyu göstererek yöneltmede, aynı ivedilikle başarılı olunmamıştır. Öğrencilerin yetenek düzeylerini tanıyıp, bunları geliştirecek öğrenim yaşantıları hazırlarken, bu yetenek kaynaklarının ne kadarının işlediğini eğitim ölçmelidir. Yani, işimiz başarısızlığı değil, başarıyı ya da başarabilme kapasitesini ölçmek olmalıdır.

EĞİTİM VE BAŞARISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Eğitim, genç insanların şekillendirilip yönlendirilmesinde ve kendilerine birtakım değerler kazandırılmasında en etkili ve kalıcı bir araç olarak bilinir (Yılmaz, 1989). Bu aracın en etkin görevi; demokratik, yapıcı, birleştirici ve üretken insanlar yetiştirmektir. Eğitim hizmetlerinde öğrenci bu süreçten geçerken, yeteneklerini üç faktörün etkisiyle geliştirir. Bu faktörler şunlardır:

1. Eğitimin içeriği, düzeni, sunuluş şekli ve yöntemleri,
2. Eğitimi etkileyen çevresel etmenler,
3. Öğrencinin kendisi ya da kişisel yetenekleri.

Diyarbakır İl Merkezi'ndeki ortaöğretim okullarında, öğrenci başarı düzeyi ve bu başarı düzeyinin üç boyut açısından nasıl etkilendiğini araştırmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu nedenle, okulların son beş yıllık (1986-1991) başarı istatistikleri çıkartılmıştır. Tablo-1'de Diyarbakır Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Birimi'nden elde edilen verilere göre, ortaöğretim okullarının son üç yıllık başarısızlık oranları gösterilmiştir.

TABLO-1

Diyarbakır Merkez İlçe Ortaöğretim Okullarında Yıllara Göre Öğrenci Başarısızlığı (%)

Öğretim Yılı	Başarılı Öğrenci(n)	Başarısız Öğrenci(n)	Genel Toplam	Başarı Oranı (%)	Başarısızlık Oranı (%)
1986-1987	17156	4630	21786	78.74	21.25
1987-1988	18324	6143	24467	75.00	25.00
1988-1989	21786	8416	30202	72.14	27.86
1989-1990	23190	9126	32316	71.76	28.24
1990-1991	26119	8867	34986	74.66	25.34

Bu veriler, şu gerçeği yansıtmaktadır: Okullarda öğrenci sayısı artarken, artan bu eğitim talebine oranla, okulların fizikî kapasitesinde yeterli bir artış olmamış ve öğrenci başarısızlığı grafiği de gittikçe yükselmiştir. Örneğin; son dört yılda başarısızlık, yüzde 21'lerden yüzde 28'lere ulaşmıştır. Ancak, beşinci yılda yüzde 25'lere düşmüştür.

Yetkililerden edinilen bilgilere göre, bu öğretim yılında da (1991-1992) bu hızlı artış sürerek, öğrenci sayısı 36 bini (36251) aşmıştır. İlde, bu öğrenci kitlesi, 32 ortaöğretim okulunda, 972 öğretmenle eğitim-öğretimi sürdürürken, bu alanda hâlâ 231 öğretmene ihtiyaç vardır.

Öğrenci başarısızlığının nedenlerini açıklayabilmek amacıyla, öğrencilerin başarıları üzerinde, doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olabilecek, çeşitli alanlara ilişkin sorunları olup olmadığı araştırılmıştır. Bu nedenle, okullar bir "Problem Tarama Uygulaması" ndan geçirilmiştir. Öğrenciler açısından başarıları ve psiko-sosyal uyumları üzerinde etkili olduğu kabul edilen alan yetersizlikleri ve problem olma yoğunluğu Tablo-2, 3 ve 4 de gösterilmiştir.

TABLO-2

Eğitim - Okul Ortamı Kaynaklı Sorunlar: % 51.3	<ul style="list-style-type: none"> * Öğretmen-Yöneticilerin öğrenciyi tanımaması. * Öğretim Programlarının ağır oluşu. * Öğretimde deney ve uygulamaya yer verilmeyişi. * Derslerin ilgi çekici hale getirilmeyişi. * Sınıfların kalabalık ve gürültülü oluşu. * Okul ders araçlarının yetersiz oluşu. * Öğretmenlerin öğretim yöntemlerinin yetersizliği. * Okulun ısı, temizlik ve sağlık koşullarının yetersizliği. * Öğretmenlerin sayı ve nitelik yetersizliği. * Okulun cezalandırma yöntemlerinin çok katı oluşu.
---	--

TABLO-3

Eğitim Çevresinden Kaynaklanan Sorunlar % 36.8	<ul style="list-style-type: none"> * Ailenin eğitim düzeyinin çok düşük oluşu, * Ailenin ekonomik durumunun çok kötü oluşu, * Evde sağlıklı çalışma ortamı olmayışı, * Ailenin fazla baskı yapması, * Aile ortamının huzursuzluğu, aile geçimsizliği, * Ailenin, çocuğu evde ve dışarda bir işte çalıştırması, * Ailenin, çocuğun eğitimine ilgisiz kalışı, * Evin okula çok uzak oluşu, * Akran ve arkadaşlarının çocuk üzerindeki kötü etkisi, * Ailenin çocuğu okutmak niyetinde olmayışı.
---	---

TABLO-4

Kişisel Kaynaklı Sorunlar: % 11.9	<ul style="list-style-type: none"> * Gelecek için kararsızlık, psikolojik danışma ihtiyacı, * Yükseköğretim yapamama korkusu, * Sınıfta kalma korkusu, * Öğrencinin kendine güveni olmayışı * Öğrencinin duygu ve düşüncelerini anlatma güçlüğü, * Yeni durumlara uyum güçlüğü, * Yeterince zeki ve yetenekli olmayış, * Heyecansal bir kişilik yapısında olma, * Çok çekingen bir kişilik yapısında olma, * Sıkıntı ve bunalım içinde oluş, * Aşırı alıngan bir kişilik yapısında olma, * Sağlık koşullarına uygun iyi beslenememe, * Önemli sağlık sorunlarının oluşu, * Çok sinirli oluş, kendini kontrol gücünden yoksun oluş, * Özürlü-Çirkin oluş * Diğer duygusal kompleksler ve saplantılar.
--	--

Bu alanlardan kaynaklanan problemlerin, öğrenci başarısı üzerindeki etkisini somut verilerle gösterebilmek için, bir "Problem-Başarı Karşılaştırması" yapılmıştır. Bunun için, Diyarbakır merkez ilçe ortaöğretim okul-

larını (Evren) yansıtabilecek bir örneklem grubu üzerinde çalışılmıştır. Örneklem grubu öğrencilerin problem alanları, 100 tam puan üzerinden değerlendirilerek, karşılaştırmanın "Problem Puanı Boyutu" elde edilmiştir. Karşılaştırmanın "Başarı Puanı Boyutu" içinde, öğrencilerin karne notu ortalamaları kullanılmıştır. Problem-Başarı karşılaştırmasında, iki değişken grubu arasında, (-) negatif bir korelasyon ($r=-0.08$) kurulmuştur. Yani öğrencilerin problem yoğunluğu arttıkça, başarı oranları düşmektedir. Bu yargıyı, her iki puan grubunun aritmetik ortalamalarının çok farklı (Problem Puanı Ort.: 60, Başarı Puanı Ort.:36) oluşu da doğrulamıştır. Bu alanda öğrencilerin dağılımı şöyledir: Grubun % 11'inin problem ve başarı puanları, orta düzeyde ve birbirine yakındır. % 22'sinin problem ve başarı puanları, çok düşük ve birbirine yakındır. % 23'ünün problem düzeyi ve başarı puanları, yüksek ve birbirine yaklaşıktır. % 23'ünün problem düzeyi çok yüksek ve başarı düzeyi düşüktür. % 21'inin ise başarı düzeyleri yüksek olduğu halde, problem düzeyleri düşüktür. Bu bilgiler de öğrenci sorunlarıyla başarı düzeyleri arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

Öğrenci başarısızlığında zihinsel yeteneksizliğin yerini ve önemini açıklayabilmek için de özel grup (Örneklem Grubu) üzerinde "Yetenek Başarı Karşılaştırması" yapılmıştır. Burada, karşılaştırmanın yetenek boyutu için "Temel Kabiliyet Testi - TKT" kullanılmıştır. Yetenek-Başarı Karşılaştırmasında öğrencilerin dağılımı Tablo-5 de gösterilmiştir.

TABLO-5			
Öğrencilerin Yetenek ve Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı:			
Yetenek-Başarı Boyutları Düşük % 18	Yetenek-Başarı Boyutları Yüksek % 22	Başarı Yüksek Yetenek Düşük % 14	Yetenek Yüksek Başarı Düşük % 46

Bu bilgilere göre, grubun % 46'sının yetenek düzeylerinin yüksek olmasına karşılık, başarıları düşüktür. Bunun anlamı; öğrenci başarısızlığında, öğrencinin zihinsel yeteneğinden çok, başka faktörlerin etkili olduğudur.

Yetenek-Başarı Karşılaştırması, öğrencilerin başarı düzeyleri ile yetenek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Yani öğrencilerin çoğunluğunun yetenek düzeyleri artarken, aynı oranda başarı grafikleri yükselmemektedir. Bu sonuç da şöyle bir yorumlama getirmeye ışık tutmuştur: Öğrenci başarısızlığının nedenleri, öğrenci yeteneksizliği dışında, başka faktörlerde aranmalıdır. Diğer bir ifade ile bizim öğrencilerimiz zihinsel yönden yeteneksiz oldukları ya da zeki olmadıkları için başarısız değildirler.

Ülkemiz liseleri, dünya liseleri arasında, yüzde 25'lik başarısızlık oranı ile sınıfta kalma oranı en yüksek okullar düzeyine ulaşmıştır (Yörükoğlu, 1986). Öğrencilerin bu başarısızlığında, zihinsel yetersizliğin etkisi % 3-5 civarındadır. Buna sağlık, ruhsal ve ailevi durum bozuklukları gibi nedenler de katılınca bu oran en fazla yüzde 10'a ulaşmaktadır. O halde, ülkemizde % 25-30'lara varan öğrenci başarısızlığında kusuru öğrencide değil, öğrenci dışındaki çevrede, eğitim sisteminde aramak daha doğru bir yaklaşım olur.

Bizde akademik yönden öğrenci başarısını artırmak hem ortaöğretimde hem de yükseköğretimde eğitimin başarısı olarak nitelendirilmiştir. Fakat, yükseköğretimde de akademik başarının % 18 ile % 100 arasında değişmesi, başarıyı tayin eden faktörlerdeki çeşitliliği ve ölçmedeki tutarsızlığı yan-

sıtması nedeniyle akademik başarı ölçütünün eğitimin gerçek başarısı olmayacağını göstermektedir (Akhun, 1980)

Ortaöğretimde öğretmenlerin çoğunun yükseköğretim düzeyinde edindikleri değerlendirilme alışkanlıklarını sonradan mesleki yaşantılarında bir değerlendirme alışkanlığı olarak sürdürme eğiliminde oluşu, eğitimde başarı ölçütünün, akademik öğretim başarısının ölçümü olduğu yanlışlığını kuvvetlendirmektedir. Halbuki, değerlendirmelerde eğitsel başka ilkelere hareket edilerek akademik yönden başarısız olan öğrencilerin de elinden tutularak yeteneklerinin sınırına kadar götürülüp eğitilmesi gerekmektedir. Akademik öğretim sürecine uyamayanı elemek olmaz, sürece uyumunu sağlayıcı yöneltme yardımı, öğrenciye, eğitimcilerce sunulmalıdır.

Öğrenci başarısının değerlendirilmesi uzun süre öğretmenlik mesleğinin devamlılığıyla bağdaştırılmamıştır. Öğretmen elinde tuttuğu değerlendirme gücüyle öğrenciyi öğretime bağımlı hale getirmiştir (Akyıldız, 1989, 48). Böyle bir değerlendirme havasının estiği sınıfta öğretimin asıl amacı değerlendirme olup, öğrenme, araç durumuna getirilmektedir.

Araştırmada, problem ve başarısızlık yoğunluğu artan öğrencilerin uyum düzeylerini belirleyebilmek için de "Bell Uyum Envanteri" uygulanmıştır. Öğrencilerin davranışlarında, aile ve sosyal ilişkilerinde, sağlık ve duygusal yapılarındaki uyumsuzluk düzeylerini gösteren uyum envanteri sonuçları Tablo-6 da gösterilmiştir.

TABLO-6
Öğrencilerin Uyumsuzluk Alan ve Derecelerindeki Dağılımları

Uyumsuzluk Alanları	Uyumsuz Sayısı (n)	Uyumsuz %	Uyum Derecesi	
			Zayıf (%)	Çok Zayıf (%)
Aile Uyum	123	76.	41.	35.
Sağlık Uyum	87	54.	38.	16.
Duygusal Uyum	141	87.	47.	40.
Sosyal Uyum	115	71.	26.	45.

Bu sonuçlar çocukların aile ve sosyal ilişkilerinde, duygusal yaşantılarında ve sağlıkları konusunda önemli uyum sorunları olduğunu göstermektedir. Özellikle duygusal yaşantılarında, aile ve sosyal ilişkilerinde uyumsuzluk dereceleri yüksektir. Başarısız öğrencilerin % 72'sinin aile uymu, sağlık uymu, duygusal uymu ve sosyal uymu bozulmuştur.

Okul rehberlik servisleri ve disiplin kurullarından elde edilen verilere göre öğrencilerin bu alanlardaki tipik uyumsuzluk davranışları şöyledir: Sınırlılık, saldırganlık, kıskançlık, kin ve nefret, isyankar davranma, okul kurallarına uymama, okul eşyalarına zarar verme, okuldan kaçma, devamsızlık alışkanlığı, derse çalışmama alışkanlığı, öğretmen ve arkadaşlarına saygısız davranma, arkadaşını dövme, sözle sarkıntılık-küfür etme, yalancılık, çalma gibi duygusal kökenli tepkilerdir. Öğrencilerin çoğu bu duygusallıklarını açığa vurarak okul, aile ve toplumsal çevreleriyle uyumsuz düşmüşlerdir. Bir bölümü de duygusallıklarını dışa yansıtamadıkları için kendi benlikleriyle geçinemeyen güvensiz, kaygılı ve huzursuz çocuklardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre uygulamaya giren ortaöğretim okulları öğrencilerinin psiko-sosyal uyumlarını güçleştiren ve başarılarını olumsuz yönde etkileyen önemli problemleri vardır. Bu sorunlar daha çok öğrenci dışından kaynaklanan eğitim-öğretim ortamının olumsuz koşullarından, verimsiz öğretim yöntem ve tekniklerinden, elverişli olmayan çevresel koşullardan ileri gelmektedir. Bu kapsamda sorunlar özellikle, okul ortamındaki fizik kapasite, araç-gereç yetersizliği, hizmetin niteliksizliği, aile ve yakın çevrenin sosyo-ekonomik, kültürel alanlardaki yetersizlikleri, olumsuz değer yargıları ve yanlış inanışları etrafında odaklaştırılmıştır.

Öğrenci başarısızlığı ve uyumsuzluğunda "zihinsel ve diğer kişisel yetenek alanlarındaki yetersizlikleri doğrudan etkili olmuştur" biçimindeki bir yargılama da yanlış olmaktadır.

Eğitim hizmetlerinde bu sorunların çözümlenebilmesi için okullar öğrencilerini tanıma, ilgi ve yeteneklerine uygun yönlendirmeyi gerçekleştirme yönünde bünyelerinde psikolojik danışma ve yardım hizmetlerini hızla yaygınlaştırmalıdır.

Eğitimimizin kazandığı en son yeniliklerden birisi de öğretim hizmetlerinde öğrenmeyi geciktirici ya da etkisini azaltıcı güçlükleri ortadan kaldırarak, öğrencinin kişilik sorunlarını çözümlenmede ona yardımcı olmayı amaçlayan "Öğrenci Kişilik Hizmetleri" uygulamalarıdır (Silah, 1987, 16). Böylece, eğitimde otoriter ve kuralcı olan yönetim ve öğretim hizmetlerinin, öğrenci üzerinde dolaylı olarak oluşturduğu anlamsız baskı ve korkuları, eğitim bu kapsamda verdiği hizmetle gidermeyi amaçlamıştır. Bugün, bu nedenle okullarımızda "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisleri" açılmıştır. Ortaöğretim yönetim mevzuatı, bu alanda örgütlenmeye gidilip uygulamaların başlatılmasını zorunlu hale getirmesine rağmen, ilimiz okullarında çalışmalar amacından çok uzakta ve saptırılmıştır.

Ortaöğretim yasa ve yönetmelikleri, öğretimin eğitsel boyutunu tamamlamak, öğrenci sorunlarıyla ilgilenip, çözümler bulmak ve öğrenciyi ilgi ve ihtiyacına uygun yöneltebilmek için "Sınıf Öğretmenliği" uygulamasını getirmiştir. Okul programlarında bu çalışmalar için "Rehberlik ve Eğitsel Faaliyetler" olarak üç saatlik zaman ayrılması öngörülmüştür. Fakat, son yıllarda bu uygulamalara programlarda yer verilmeyerek, öğretmen bu tür hizmetleri branş öğretiminin bir parçası olarak yürütmek zorunda bırakılmıştır. Bu da yeterli olmamaktadır. Yine, her okulda bir "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi"nin açılması zorunluluğu getirilmiştir. Buralarda hizmet vermek üzere, bu servislerde rehber öğretmenler ya da eğitim uzmanlarının görevlendirilmesi planlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı bu konudaki görevlendirmeyi okullarda her 500 öğrenciye bir uzman düşecek şekilde gerçekleştirmeyi kararlaştırmış durumdadır. Bugün, Diyarbakır il merkezinde öğrenci sorunlarıyla ilgilenip, onları çözümlenip, öğrencileri yönlendirme hizmetinden sorumlu bir "Rehberlik Araştırma Merkezi" vardır. Ne varki, bu merkezin personel sayısı yeterli değil, burada iki eğitim uzmanıyla hizmet vermeye çalışılmaktadır. İlimizdeki okullardan da sadece üçünde (Ziya Gökalp Lisesi, Ali Emiri Lisesi, Hani Lisesi) birer eğitim uzmanı vardır. Bu da hizmetin ilke ve amacına uygun olarak yürütülmesini geciktirmektedir. İl'deki diğer okullarda da yöneticiler formal düzenlemeyi tamamlamak için Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri için bir oda ayırmışlar, değişik branş öğretmenlerinden (Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Matematik vb.) öğrencilere psikolojik danışmanlık yapmak

üzere görevlendirme yapmışlardır. Aslında, bu hizmetin psikologlar ya da eğitim uzmanları tarafından verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de uygulamalar ilke ve amacından önemli ölçüde saptırılmıştır. İncelemelerde bu hizmetler için ayrılan odaların çoğunun kapılarının kilitli olduğu bazı okullarda özel bir yer dahi ayrılmadığı görülmüştür.

Bugün gelişmiş toplumlar eğitim sistemleri, öğretimin ürkütücü disiplini ve baskısından öğrenciyi koruma, geliştirip yönlendirme görevini bünyesindeki rehberlik hizmetleri aracılığıyla yürütmektedir. Okullarımızdaki rehberlik hizmetlerinin de öğretim güçlüklerini ortadan kaldırmada, öğrencinin psikolojik uyumunun sağlanması ve kişilik bütünlüğünün korunup geliştirilmesinde önemli rolü vardır. (Silah, 1987, 17) Uzmanlar, ilgi ve yeteneği doğrultusunda öğretim gören çocukların, eğitim alanında başarılı ve kişisel uyumlarının da yerinde olduğu görüşündedirler. Hatta onların görüşü, formal öğretim çalışmaları dışında, özel ilgi yeteneklerini doyuma ulaştıran informal uğraşlar bulan çocukların öğretim yaşantılarında daha başarılı ve uyumlu oldukları yönündedir.

Bu yönde okulların önemli eksiklikleri vardır. Okullarımızda öğrenciyi tanımayı, problemlerine tanı koyarak çözümleyip ilgi ve yeteneği doğrultusunda yönlendirmeyi amaçlayan eğitsel çalışmalara ve psikolojik yardım hizmetlerine işlerlilik kazandırılmalıdır.

Bugün modern eğitim uygulamaları, her şeyi bilen bireyler yetiştirmek yerine, gerekli olanı öğrenip alanında uzmanlaşmış bireyler yetiştirmeyi hedeflemiştir. Bunda başarılı olmanın sırrı da ilgi ve yeteneğe göre yönelmedir. Çağdaş eğitim, akılcı bir yönlendirmeyi gerçekleştirebilmek için de programlarında sınırlayıcı olmamak, esnek olmak ve seçicilik ilkesinden hareket etmek zorundadır. Demokratik eğitime ters düşen, bilimsel, ve çağa göre olmayan uygulamaları terk etmelidir.

Okullarımız şu ilkedden hareket etmelidirler: "Her öğrencinin öğrenme gücü ve hızı bir değildir". Eğitimde her çocuk ve genç, yeteneği ve gücü oranında öğrenim görme olanağına kavuşturulmalıdır. Başaramama kaygısı ve korkuları giderilmeli; daha dengeli, huzurlu bir toplum oluşumu için bu uygulama gerçekleştirilmelidir.

Bu hedefe ulaşabilmek için, okullarımız hizmetin niteliğini artıracak, çağdaş eğitim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda kendilerini yenilemelidirler.

KAYNAKLAR

- * Akhun İlhan. (1980) Akademik Başarının Kestirilmesi, Ankara; Ankara Üniversitesi Yayınları.
- * Silah, Mehmet (1987). Öğretim Güçlüğü'nün Sonucu, Çağdaş Eğitim, Ankara; Tekışık Matbaası ve Rehberlik Yayınevi.
- * Yılmaz, Mustafa (1989), Eğitim ve Bilim, Ankara; Şafak Matbaası.
- * Yörükoğlu, Atalay (1986). Gençliğin Eğitimi, Ankara; Türkiye İş Bankası Yayınları.
- * Yörükoğlu, Atalay (1986). Gençlik Çağı, Ankara; Türkiye İş Bankası Yayınları.

YAYINLAR

SEVGİ CİNSELLİK VE ÇOCUKLAR

Leon SOMERS -
Barbara C. SOMERS
Türkçesi:
Rengin Kocabıkoğlu
Dr. Nilgün Kaynaroğlu

Genelde çok zor diye bilinen cinsellik konusunun, aslında ne kadar kolay ve doğallıkla ele alınabileceği, bu kitapta görülebilir.

Kitabın özelliği, önerilerini olabildiğince somut biçimde okura iletmesi, konuyu çocuğun gelişim dönemleri temel alınarak ele alması. Özellikle ana-babaları rahattatacak bir kitap. Ana-baba, çocuklarının doğumdan ergenliğe kadar cinsel gelişimini öğrenmeden önce, kendi cinsel geçmişlerine doğru bir yolculuğa çıkacak ve kendilerini tanıyabileceklerdir. Kitap Amerikan toplumuna yönelik. Bizim standartlarımızla uyumlayacağı sorusu akla gelebilir. Ama, yazarlar değerleri, standartları değil yöntemi tartışıyorlar.

Kavram Yayınları
İstanbul, 1991

HÜKÜMLÜ ÇOCUK VE YENİDEN TOPLUMSALLAŞMA

Doç. Dr.
Sevda ULUĞTEKİN

Çağdaş toplumlarda çocuk ıslah hizmetlerinin amacı, suç işleyen çocuğun toplumla yeniden bütünleşmesini sağlamaktır. Bu amaçla, çocuk ıslah kurumlarındaki bakım, eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin tümü, hükümlü çocukların yeniden toplumsallaşmasını gerçekleştirebilecek bir biçimde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Kitabının önsözünde, "çocuk ıslah evlerindeki bakımın niteliğini, yeniden toplumsallaşma açısından, bilimsel bulgulara dayalı olarak ortaya koymak, Türkiye'de ıslah hizmetlerini çağdaş bir düzeye çıkarmanın ilk adımı olmalıdır" diyen yazar, "Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma" araştırmasının bu amaçla yapıldığını belirtmektedir.

Gerek kuramsal temelin oluşturulması, gerekse bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesinde oldukça titiz çalıştığı gözlenen yazarın bu eseri, çocuk ıslah hizmetlerinde politika oluşturan, planlayan, eğiten, yöneten ve uygulayanlara yararlı olabilir; onlara yeni yaklaşımlar için ipuçları ve tartışma olanakları sunabilir.

Ankara, 1991

Değişen Dünyada 1990'ların On Yeni Hedefi MEGATRENDS 2000 Büyük Yönelimler

John NAISBITT
Patricia ABURDENE
Çeviren: Erdal GÜVEN

Yeni bir çağa girmek üzereyiz.

Önümüzde, uygarlık tarihinin en önemli on yılı uzanıyor: Akıllara durgunluk veren teknolojik yenilikler, ekonomik olanaklar, siyasal reformlar ve kültürel bir yeniden doğuş dönemi. Eşliğinde bulduğumuz dönemi geçmiş dönemlerden ayrı kılan, bizi 2000 yılına ulaştıracak olması.

John Naisbitt ve Patricia Aburdene, dünyanın önde gelen yönelim araştırmacıları arasında yer alıyorlar. Önceki yapıtları olan Megatrends'de 1980'lerin görünümünü doğru biçim de tahmin eden yazarlar, Megatrends 2000'de bakışlarını 1990'lı yıllara çeviriyor-

lar. Megatrends 2000, gün boyu karşılaşılan karmaşık olayları bir düzene koyuyor. Günümüzdeki kültür patlamasından spora olan düşkünlüğe; sosyalist ülkelerin serbest piyasa ekonomisine geçmesinden din alanındaki canlanmaya; kadınların iş hayatında daha fazla söz sahibi olmasından elektronik iletişim araçlarının en ücra köşelere kadar yayılmasına, biyokimya çalışmalarının hayvan ve bitkilerin geliştirilmesinde kullanılmasından gençler üzerinde yapılan çalışmalara kadar birçok karmaşıklığa çeki düzen vermekte, geleceğimize ışık tutmaktadır. Yazarlar, en az önceki kitapları kadar heyecan verici ve doğru tahminler içeren Megatrends 2000'i, dünyadaki değişimlerin etkilerini öğrenerek 1990'lı yıllara yön vermek isteyen seçkinlere sunuyorlar.

Form Yayınları
İstanbul 1991,

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE'DE, ÇAĞDAŞ ÇOCUKLAR İÇİN
ÇAĞDAŞ BİR DERGİ VAR

SİZLERE,
HER SAYFASI
4 RENKLİ
PİRİL PİRİL
YEPYENİ BİR

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ
DERGİSİ
SUNUYORUZ.

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

YA/BA YAYINLARI

YAYIN BASIM EĞİTİM ARAÇ VE GEREÇLERİ AŞ.
ESKİ LONDRA ASFALTI 19 ŞİRİNEVLER/İSTANBUL TEL: 551 52 04-552 04 86